

Električar Rok Sterniša

Rok Sterniša se je aprila 1967 rodil v Trbovljah. Njegova starša sta bila uslužbenca, tričlanska družina je živela v bloku za rudniško upravo na Trgu revolucije (za spomenikom). Edincem je rado kdaj dolgčas, a ne Roku. Dva dedka – eden je po knapovsko znal vse in tudi počel vse, drugi je bil električar s svojo delavnico, babica je bila varuhinja spomina in leksikon lokalne zgodovine ... vsi in vse so izoblikovali Rokova specifična zanimanja. Da bo počel nekaj z elektriko, je vedel že kot otrok. V četrtem razredu osnovne šole je pridno razdiral stvari, v petem se je rahlo ukvarjal z elektroniko, v šestem je imel spajkalnik ..., zato je bila poklicna šola elektrosmeri (Zasavski srednješolski center Miha Marinko Trbovlje, TOZD Srednja šola električne usmeritve Zagorje ob Savi) edino logično nadaljevanje šolanja, ki je obljubljal, da si bo kruh lahko služil s 'šraufencigrom' in kleščami. Izkazalo se je, da je bila od vsega programa res najbolj zanimiva praksa. Sicer pa so mu srednješolska leta minila bolj v početju vsega drugega kot v skrbi za šolo. »Še dobro, da sem naredil!« [R. Sterniša] 'Naredil' je leta 1985 in se, takoj ko je poravnal obveznosti do učitelja matematike, zaposlil v Elektro strojnih delavnicah, TOZD RŠC (Rudarski srednješolski center), kjer je v času šolanja opravljal obvezno prakso. Dobro se je razumel z zaposlenimi, kar je bil prvi pogoj za sprejem, drugi pogoj pa je bilo znanje. Oboje je izpolnjeval, pa se je 'prislinil'. Po šestih mesecih pripravnitva je moral na služenje vojaškega roka (Zadar, Niš). Videl in izvedel je nekaj novih stvari, se privadil novim rečem. Po vrnitvi domov je nadaljeval delo v vajeniških delavnicah. V delavnicah, ki so bile dobro opremljene z različnimi stroji, je deloval majhen kolektiv (okoli 30 ljudi) z veliko znanja. V starem 'kompreshauzu' na Gvidi so izdelovali montažne visokonapetostne celice in cele transformatorske postaje za zasavske rudnike, različne elektroomarice vseh vrst, izvajali inštalacijska dela, izdelovali in montirali različne konstrukcije, proizvodne linije, dobresedno vse, kar si je kdo izmislil. V 'štomarski' delavnici so vsa kovinarska dela opravljali sami.

Po ukinitvi enote TOZD RŠC so leta 1992 jamska šolska delovišča prešla neposredno v RTH, iz elektro strojnih delavnic pa je bilo ustanovljeno podjetje Ekmos. Ekmos je nadaljeval z deli bivših delavnic RŠC, predvsem z inštalacijskimi deli pa je začel delovati tudi zunaj Zasavja. Rok je delal vse: elektrostrojno opremo, kovinarska dela ... Vsak dan je prinesel kaj novega, pogosto je bilo treba kaj 'natuhtati', narediti na novo, se prilagoditi, saj je konec 80. let iz Nemčije prihajala sodobnejša oprema. Precej je delal na terenu po Sloveniji⁴⁵. S postopnim zapiranjem rudnikov pa je bilo vse manj dela za njihova hčerinska podjetja. V Ekmosu se niso znali (ali hoteli) prilagoditi novim razmeram in podjetje je šlo leta 2003 v stečaj. Ob deseti obletnici njegove ustanovitve so si na podlagi doseženih uspehov zaposleni privoščili tridnevni izlet po Madžarski in padle so velike besede: »Odslej bomo šli vsako leto nekam!« In so naslednje leto res šli – na zavod za zaposlovanje. Vsi zaposleni so takoj našli novo zaposlitev. Roka so za svojega vzeli v izlaškem podjetju EVJ. Tu je do leta 2005 delal izključno na inštalacijah, v glavnem v Ljubljani. V EVJ se je zaradi dinamike dela, vedno novih stvari, hitre prilagodljivosti ter dobre oskrbe z materialom in orodji ter ne nazadnje tudi zaradi sodelavcev počutil dobro in se hitro vključil.

Ravno ko se je pokazalo, da za njegovo ženo v Trbovljah ne bo več kruha in bo morala oditi na delo v Ljubljano, je dobil priložnost, da po letih na terenu spet dela doma v Trbovljah. Leta 2005 se je zaposlil na Elektro Ljubljana kot monter za vzdrževalna dela na Nadzorništvo Trbovlje. Od leta 2010 dela kot monter v 'konzumni' službi, kjer se ukvarja skoraj izključno s števci (menjave, odprave napak, popisovanje). Opaža pa, da so ljudje v Trbovljah bolj nezaupljivi. Zelo vestno spremljajo stanje števcov, zanimajo jih spremembe, kar pripisuje turbulentnemu dogajanjem na področju gospodarstva v zadnjih 30 letih. Pri delu s števci, od vrat do vrat, od hiše do hiše (dobro je sprejet, kamorkoli pride), so spet oživele

45: V vrtec sem jo peljal (hčerko – op. JMA) in na maturo sem šel, vmes sem bil pa na terenu. Eno samo divjanje. [R. Sterniša]

neke že skoraj pozabljene trboveljske slike in zgodbe, ki jih je pred leti videl na potepanjih z dedom ali slišal od babice. Kot dober poznavalec Trbovelj, ki je v stiku z mnogimi ljudmi, pogosto odkrije za muzej zelo dragocene podatke.

Poklic električarja v Zasavju ocenjuje tako, da so se električarji od nekdaj šteli za nekaj več, sami sebe so cenili visoko, prav tako so bili pri ljudeh bolj 'gor vzeti'. Bilo jih je manj kot 'šlosarjev' (ključavničarjev) ali knapov (rudarjev). Znotraj svojega 'ceha' pa so se spet rangirali in gojili rivalstvo. Rudniški 'štomar' je bil npr. nekaj boljšega kot strojniški. In obratno. Najzahtevnejša dela je vedno opravljal pripovedovalec. V osemdesetih letih so bili 'štomarji' še nekako bolj 'univerzalni', specifično dela je narekovalo podjetje, v katerem je delal. Čepprav so se ločili na inštalaterje, obratne elektricarje – vzdrževalce, monterje energetskih omrežij, previjalce motorjev in transformatorjev itd., je vsakdo še vedno lahko vskočil v 'zelje' k drugemu in uspešno 'poštimal' kakšno električno napravo ali »na novo potegnil štom«. S pojavom novih materialov in opreme, vedno strožjih predpisov in pravil ter predvsem z uvedbo novih tehnologij pa so časi, ko so inštalaterji znali popraviti tudi pralni stroj, minili. Splošnega 'štomarja' so danes v glavnem že zamenjali bolj specifično usmerjeni poklici, ki pa imajo pogosto več skupnega z računalništvom kot pa s »ta pravim štomom«.

Rok Sterniša v svojem poklicu najbolj ceni raznolikost dela in to, da so ljudje z njim zadovoljni. Vesel je, da se je čez vsa leta prebil brez kakšnih velikih napak. Vrhunec kariere še potrpežljivo čaka. Med slabosti poklica se je na prvo mesto povzpел računalnik, ki je nadomestil ljube mu 'šraufencigerje' in klešče, sledijo pa mu gore novih pravilnikov.

Ampak Rok Sterniša ni le 'štomar'. Zadnjih 10 let ga obvladuje misija reševanja starih radijskih sprejemnikov. Najprej je za dekoracijo kuhinje obnovil zunanost opešanega radijskega aparata, potem pa mu je tast pokazal, da se ga da obnoviti tudi od znotraj.

Naučil se je in postal zasvojen. Kljub temu, da ima eno najbogatejših zbirk v Sloveniji, ki šteje več kot 230 aparatov⁴⁶, in da je njegova zbirka izjemno profesionalno urejena ter strokovno dokumentirana, se nima za zbiralca. Bolj za reševalca. Vedno izhaja iz tehnologije in svoje prve strasti – tehnike.

Drugo veliko Rokovo zanimanje pa je lokalna zgodovina. Tega se je nalezl že kot otrok od svojega starega očeta Toneta, ki ga je zanimalo vse in je bil tudi aktiven na preštevilnih področjih. Vnuku je razkazoval rudniške reči in trboveljske zanimivosti. Svoje je prispevala še babica Kati z zgodbami o predvojnih Trbovljah: o življenju nasploh, o Žabji vasi, o štrajkih, o higieni ... Trbovlje so se v zadnjih letih zelo spremenile, Rok pa na novo odkriva stvari, ki jih je nekoč že slišal, videl ali vedel, ki so bile in so izginile. Dovolj je že drobec, ki ga napelje, da pride zadevi do dna. Največkrat gre za čisto vsakdanje zadeve, vedno vezane na tehniko ali urbanizem. Svoja spoznanja tudi pretanjeno ubesedi in včasih objavi v lokalnih časopisih in internem glasilu Elektro novice. Tako so nastala kratka poročila o 'šinegih', 'šuslajtengi', posameznih objektih in o območjih Trbovelj idr. Sam svojim prispevkom pravi 'slikanice', a so izčrpani teksti s fotografijami daleč od tega. S temi zgodbami bi rad nekoč nekaj naredil, vendar ga še vedno bolj kot svinčnik privlačijo 'šraufenciger', 'špiccange' in spajkalnik (še vedno tisti iz šestega razreda). Radijski sprejemniki, ki jih 'rešuje' zadnjih dvanajst let, so nekakšen seštevek vsega njegovega zanimanja za brkljanje po tehniki, saj je za njihovo popravilo potrebno prav vse orodje, od šivalne igle do varilnega aparata.

46: Od tega 88 jugoslovanskih iz obdobja od leta 1947 do 1961 (to obdobje je tudi najboljše dokumentiral), 80 tujih sprejemnikov, izdelanih v letih med 1931 in 1945, 37 tujih sprejemnikov iz let od 1945 do 1961 ter še 25 'samograđenj' in predelav, ki jih ne šteje več za originalni sprejemnik.